

دو منظومه نویافته
(سال های سیاه و سگوفه های حمیدی شیرازی)

پژویش، تصحیح، گردآوری و ویرایش

دکتر بشیرعلوی

انشارات آرون

سرشناسه	: حمیدی شیرازی، مهدی، ۱۲۹۳-۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور	: دو منظومه نویافته (سال‌های سیاه و شکوفه‌های حمیدی شیرازی)/ مهدی حمیدی شیرازی، بشیر علوی
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۳۱۰ ص.
شابک	: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۲۳۱ - ۲۶۳ - ۴
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: حمیدی شیرازی، مهدی، ۱۲۹۳-۱۳۶۵- نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی- قرن ۱۴ Persian poetry – 20 th century
شناسه ازوده	: علوی، بشیر، ۱۳۵۴، ۱۳۵۴ - به کوشش
رده‌بندی ننگر	: PIR ۸۰۲۹
رده‌بندی دیویی	: ۸ فا ۱ / ۶۲۰۹
شماره کتابخانه ملی	: ۶۲۱۱۰۲۸

دو منظومه نویافته

(سال‌های سیاه و شکوفه‌های حمیدی شیرازی)

پژوهش، تصحیح، گردآوری و ویرایش: دکتر بشیر علوی

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ صدف: ۵۰۰ نسخه

۶۵۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Ar vannashr.ir

به نام خداوند جان و خرد

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	زندگینامه حمیدی و ساختار شعر «سال‌های سیاه» و «شکوفه‌ها»
۳۷	گفتگو با همسر مهدی حمیدی
۴۲	گفتگو با فرزند دکتر مهدی حمیدی
۴۶	نگارش آقای وحید دستگردی
۴۷	نگارش آقای تراب بصیری
۵۰	نگارش آقای سعید نفیسی
۵۳	نگارش آقای عبدالرحمان فرامرزی
۵۵	مجموعه سال‌های سیاه
۵۵	مقدمه حمیدی بر «سال‌های سیاه»
۵۹	کتاب اول سقوط
۵۹	ای کتاب عزیز!
۶۱	کشور خدایان
۶۳	جشن گل‌ها
۶۵	بیک سعادت
۶۶	خزان سیاسی
۶۸	پیام به آذربایجان
۷۰	خانه ویران
۷۱	دایگان مهربان‌تر از مادر

۷۲	جزیره‌نشین
۷۳	غزال گریزان
۷۴	کیفر
۷۵	انعکاس افکار ایرانیان
۷۷	گوش ترک و نغمه تاجیک
۷۹	خانه زردشت
۸۱	آسمان سیاه
۸۳	فروردین خون‌آلود!
۸۵	سوره یاسین
۸۷	گهواره دانش
۸۹	باره‌دوز
۹۰	خارکن
۹۲	غول
۹۳	کمانچه‌کش رو!
۹۵	دو پادشاه
۹۸	صدای زنجیر عدل
۱۰۱	عدل مظفر
۱۰۲	حکایت نای!
۱۰۶	کیوتر حرم!
۱۰۹	لالایی غم انگیز
۱۱۱	سلطنت گورکن‌ها
۱۱۴	آیین من
۱۱۷	زمستان مرگ
۱۲۱	کتاب دوم انفجار
۱۲۱	دهقان
۱۲۲	نهیب خزان
۱۲۳	مستشار!
۱۲۴	خزان امید
۱۲۵	فراریان جنگ!
۱۲۸	از مجسمه شاه به چه فکر افتادم
۱۳۰	مرگ بی‌صدا!
۱۳۱	خیمه شب بازی!
۱۳۳	نشاط غم دیدگان!

۱۳۳	در تاریکی!
۱۳۴	اموات
۱۳۵	خلیفه دهقان!
۱۳۷	دو دختر!
۱۳۹	مصونیت پارلمانی خفاش
۱۴۰	دیوانه!
۱۴۲	نبردگاه شهرپور
۱۴۲	وطن!
۱۴۴	ایران چه می‌گوید؟
۱۴۶	و غاه اندر بایجان
۱۴۹	دخمه کبود
۱۵۲	رستاحیز
۱۵۴	نادر و سرپاز
۱۵۴	ایده‌آل رضاشاد
۱۵۵	دوم مارس
۱۵۸	صبح نوروز ۱۳۲۵
۱۵۹	زمان
۱۶۱	مجموعه شکوفه‌ها
۱۶۱	دیوان من
۱۶۲	دیوان من
۱۶۲	ای وزیر
۱۶۵	سحر خیزی
۱۶۶	بهار
۱۶۹	منم آنکه پیش تو بنده‌ام
۱۶۹	به دوستانم عزیزم
۱۷۲	بر بهیود برادرم
۱۷۴	آوای جنگل
۱۷۹	به تو ای معشوق دلربا
۱۸۲	تاراج گیتی
۱۸۵	فردوسی و ایران
۱۹۱	برنائی و شکیبائی
۱۹۲	آسمان و ستارگان
۱۹۴	نخستین میثاق

۱۹۸	قهرمان خیبر
۲۰۰	مسافرت
۲۰۳	زنداد غم
۲۰۴	لوح طلا
۲۰۶	طغیان روح
۲۰۸	بت‌شکنی
۲۱۰	تو چهای دو نرگس دلربا؟!۱
۲۱۱	دریغ
۲۱۴	تبدلات عمر - روزهای درماندگی
۲۲۰	پیام به شاعر
۲۲۲	طاوس - راغ - از زبان مادرم
۲۲۴	شام‌ماه : استان
۲۲۶	قمری بینوا
۲۲۷	پارس - نویخت
۲۳۰	پیشانی
۲۳۱	دردمندی‌ها
۲۳۲	آخرین نامه
۲۳۶	شب دوشین
۲۳۷	طلوع آفتاب
۲۳۸	خزان و پیری
۲۴۱	زیبائی چیست؟
۲۴۲	سر وجود
۲۴۶	خواب ابله
۲۴۶	زرهپوش - موتور جنگی
۲۴۹	چمن و چمن پیرا
۲۵۳	آتش خدایی
۲۵۵	از خاور به باختر (خواهر به برادر)
۲۵۷	سینما
۲۶۱	کمند زلف
۲۶۱	مرد
۲۶۴	دختر ساده‌لوح
۲۶۶	اندروز عاشق
۲۶۸	طیاره
۲۶۹	به نگارنده سپیده‌دم

۲۷۰	دام گیسو
۲۷۱	ای باد اردیبهشت
۲۷۳	دلربایی جهان
۲۷۷	هماوردی با خیال
۲۷۸	گلی که به جای دانش شکفته بود
۲۸۰	آرزوی پرواز
۲۸۲	شد آن زمان
۲۸۴	پیوند نامناسب
۲۸۵	ای نسیم
۲۸۶	هنگام جوان
۲۸۸	شوق
۲۹۰	خیل خیل
۲۹۱	هارون و شار
۲۹۲	همای عشق
۲۹۲	مدرسه نوین ما
۲۹۴	میخواره
۲۹۴	مادر و پروانه
۲۹۵	آرزو
۲۹۵	آفتاب
۲۹۵	گریه ابر
۲۹۵	ماه و ستاره
۲۹۶	پرواز روح - دو گیتی
۲۹۸	مرگ شب‌دیز
۳۰۱	خاطرات پودن فروش
۳۰۵	فهرست اعلام
۳۰۹	منابع و مآخذ

پیشگفتار

می‌گرم از اینکه چه رنج و مرارت‌هایی کشیدم تا توانستم دو نسخه از کتاب‌های دکتر مهدی حمیدی شیرازی را بیابم. از رفتن به بندرعباس بگیر تا کتابخانه مجلس و کل کتابفروشی‌های دست‌اول و دوم شیراز و میدان انقلاب تهران و رفتن به خراسان جنوبی و... بالاخره سال ۱۳۸۵، جستجوهای تلاشی و تمایلی گوارا به این مهم برسم.

دو اثر کم نظیر از شاعران که در دهه ۱۳۲۵ را بیشتر به تمایلات غنایی و عاشقانه و جریان عشق ناکام و برخورد با شاملو بر سر دعوا و شعر نو و کلاسیک می‌شناختیم. "سال‌های سیاه" مملو از اشعار سیاسی و جسارت‌ها، احتجاج‌ها که شمای دیگری از سبک حمیدی را در بر می‌گیرد. این اثر در تیرماه ۱۳۲۵ و "شکوفه‌ها" اثر دیگر حمیدی شیرازی نیز در سال ۱۳۱۷ هر دو برای نخستین بار چاپ شده‌اند که دیگر چاپ دومی نداشت و به زودی نایاب شد. هر دو اثر به صورت مایکروفیلم تهیه شده بود که سال‌های سیاه از اهدایی محمد گلبن و اثر دوم از کتابخانه اهدایی رهی معیری به مجلس شورای ملی می‌باشد. "شکوفه‌ها" یک قسمت، ولی "سال‌های سیاه" در دو بخش «سقوط» و «انبار» توسط حمیدی سروده و چاپ شده است.

ظاهراً از آنجا که در این دو اثر، به شدت به دستگاه پهلوی به ویژه رضاشاه تاخته شده، خیلی زود توسط عمال پهلوی جمع‌آوری و نایاب شده است. این جریان را از استادی گرانقدر شنیده‌ام و العهده علی الراوی.

در این دو اثر به ویژه "سال‌های سیاه" پیش از هر چیز بحران سیاسی و اجتماعی و روشنفکری دیده می‌شود. برخورد با گرایش‌هایی که براندازی و جداسازی بعضی از شهرهای ایران را مدنظر داشتند از ساختار اصلی این دو اثر نایاب محسوب می‌شوند. از قضای معلوم، حمیدی در دهه‌ی بیست و سی از دو جهت شانس نیاورد: علاوه بر اینکه به جدال نوگرایانی مانند شاملو و نیما رفت، اشعاری که علیه پهلوی اول و دوم سروده بود، به

سادگی قوز بالا قوز شد، این باعث شد که تفکر اجتماعی و اشعار سیاسی و تهاجمی این شاعر علیه دستگاه پهلوی ناشناخته‌تر بماند.

پژوهش حاضر در دو قسمت چاپ شده است: "سال‌های سیاه" در بخش اول و "شکوفه‌ها" در بخش دوم دیده شده است. برای سهولت کار، ویژگی سبکی هر دو اثر را در همان اول ذکر کرده‌ایم. شاعر پاورقی‌های فراوانی زده است که موضوع همه پاورقی‌ها معنای واژه یا ابیات و موارد دشوار است. صلاح چنان دیده شد که از آوردن پاورقی‌های بدیهی و ساده که شاید آن دوره نیاز بوده، صرف نظر شود و مواردی آورده شود که از اهمیتی یا نیمه اهمیتی برخوردار است. این را گفتم تا امانت را حفظ کرده باشم.

روز: روزم را مدیون پدر و مادری بی‌ادعا هستم که مهربانی و دین و ایمان و اصالت احساس، هدیه همه به من شد. بود و هست و البته که همراهی و همسویی همسر گران‌سنگم در طی این سال‌ها قابل‌تقدیر است. مگر می‌شود در بازار نشر این روزها و در این روز و روزگار کتاب و کتاب‌فرشی، بی‌سگزار، ناشرانی نبود که به هر طریق چراغ را روشن نگه داشته‌اند. ویژه و فراوان سپیدمزار، بنام شهرام سلطانی مدیر نشر آرون و دیگر همکارانشان هستیم که مسیر چاپ این اثر را فراهم نمودند. الهی گل مقصودشان شاداب باد.

بندر بوشهر - بشیرعلوی

خرداد ماه ۱۳۹۹